

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych: punkt widzenia, rola i wkład społeczeństwa obywatelskiego (opinia z inicjatywy własnej)

(2014/C 226/03)

Samodzielny sprawozdawca: **Mario CAMPLI**

Dnia 22 stycznia 2014 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„Statut europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych: punkt widzenia, rola i wkład społeczeństwa obywatelskiego”(opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 marca 2014 r.

Na 497. sesji plenarnej w dniach 25–26 marca 2014 r. (posiedzenie z 25 marca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 140 do 1 – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Wnioski

1.1.1 Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych są częścią europejskiego modelu społeczno-gospodarczego na równi ze spółdzielniami, fundacjami i stowarzyszeniami. Różnorodność form przedsiębiorstw, w tym w gospodarce społecznej, niezależnie od definicji prawnej przedsiębiorstwa w różnych prawodawstwach krajowych, jest istotnym elementem jednolitego rynku Unii Europejskiej także z punktu widzenia jego promowania oraz inwestycji i rozwoju europejskiego pluralizmu przedsiębiorczego.

1.1.2 Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych mają prawo do europejskiego statutu, by mogły odpowiadać na potrzebę pokrycia ryzyka, zwłaszcza w kontekście opieki zdrowotnej i ochrony socjalnej pracowników, przedsiębiorstw i obywateli.

1.1.3 Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie zgadzają się na nieuchronność przekształcania się w spółki, a EKES pragnie ze swej strony uwydatnić różnorodność form przedsiębiorczości, w tym podmiotów gospodarki społecznej, by ochronić europejskie dziedzictwo gospodarcze i społeczne. Niemniej, żadna kampania informacyjna, choć przydatna, nie może zastąpić koniecznych ram prawnych.

1.1.4 W Europie mamy olbrzymią różnorodność towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (jest ich ok. 40 rodzajów), lecz pomimo tego zróżnicowania 95 % z nich działa na tych samych zasadach zarządzania.

1.2 Zalecenia

1.2.1 EKES, zgodnie z zobowiązaniami, jakich się podjął podczas wydarzenia w Strasburgu poświęconego przedsiębiorczości społecznej, wzywa Komisję do rychłego przedstawienia wniosku legislacyjnego dotyczącego projektu rozporządzenia w sprawie europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

1.2.2 EKES pragnie, by model towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych został uznany w ramach spójnego systemu prawnego na poziomie europejskim odpowiednio do jego znaczenia gospodarczego i roli społecznej.

1.2.3 EKES zaleca, by jego statut był statutem określającym sposób zarządzania, a nie sposób prowadzenia działalności, w celu zachowania różnorodności towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

1.2.4 Komitet uważa, że statut nie powinien mieć na celu harmonizacji przepisów krajowych i był opcjonalny.

1.2.5 EKES wnosi o opublikowanie szczegółowego harmonogramu prezentacji i przyjęcia projektu statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

2. Wprowadzenie

2.1 Celem niniejszej opinii jest maksymalne przyspieszenie prac nad wnioskiem dotyczącym rozporządzenia Komisji w sprawie statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

2.2 Europejskie społeczeństwo obywatelskie i zainteresowane strony uważają, że brak odpowiednich podstaw prawnych będzie zniechęcał do podejmowania działalności w ramach towarzystw ubezpieczeń wzajemnych na poziomie europejskim. Miałyby to poważne skutki społeczne w kontekście osłabionych interwencji publicznych: sanitarne (zmniejszenie równego dostępu do europejskiej opieki zdrowotnej); na płaszczyźnie zatrudnienia (utrata możliwości znalezienia zatrudnienia, w tym wyspecjalizowanego); a także na płaszczyźnie pogłębiania spójności społecznej w Europie i integracji europejskiej.

2.3 *Od dawna trwają dyskusje na temat statutu europejskiego i wahania na jego temat, więc wciąż nie podjęto decyzji w tej sprawie.*

2.3.1 Projekt statutu europejskiego towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ma długą historię, która zaczyna się w 1993 r. i związana jest z dyrektywami europejskimi dotyczącymi ubezpieczeń. W tym kontekście towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych postulowały, by w statucie europejskim uznać ich oryginalną formę zarządzania, jaką jest spółka osobowa.

2.3.2 Pierwszy projekt rozporządzenia został wycofany w 2006 r. Choć w 2003 r. w komunikacie dotyczącym praw spółek Komisja zobowiązała się wprowadzić nowe europejskie formy prawne, dotyczące zwłaszcza towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, co następnie potwierdziła w planie działań dotyczących modernizacji prawa spółek i zarządzania przedsiębiorstwem z 2006 r., w tym samym roku wycofała projekt statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych z harmonogramu swych prac.

2.3.3 Europejskie stowarzyszenia ubezpieczeń wzajemnych w 2007 r. ponownie podjęły inicjatywy na rzecz tego projektu.

2.3.4 W marcu 2010 r. Parlament Europejski przyjął pisemną deklarację opowiadając się za statutem europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, a w lipcu 2011 r. sporządził sprawozdanie dotyczące roli europejskich towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, w którym wskazywał na konieczność opracowania projektu statutu.

2.3.5 W marcu 2013 r. Parlament Europejski jednogłośnie przyjął opracowane przez Luigi BERLINGUERA sprawozdanie z inicjatywy własnej na temat możliwości opracowania projektu statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

2.3.6 Równoległe Komisja, w ramach Aktu o jednolitym rynku, postanowiła sfinansować badanie dotyczące sytuacji towarzystw ubezpieczeń wzajemnych i trudności, z którymi się one borykają na rynku wewnętrznym (tzw. badanie Panteia). To ważne sprawozdanie, opublikowane 12 października 2012 r. i przeprowadzone pod egidą Komisji, po raz pierwszy umożliwiło uzyskanie wyczerpującego obrazu środowiska prawnego, gospodarczego i społecznego, w jakim działają towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej⁽¹⁾.

2.3.7 Następnie Komisja zorganizowała konsultacje publiczne w sprawie wniosków z tego badania (ich wyniki zostały opublikowane w październiku 2013 r.)⁽²⁾, a powodzenie, jakim się one cieszyły (ponad 300 odpowiedzi, w tym dwie trzecie były reakcjami pozytywnymi) skłoniło Komisję do przeprowadzenia oceny oddziaływania dotyczącej możliwości opracowania projektu statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

2.4 W swej opinii (z października 2009 r.) dotyczącej różnorodności form przedsiębiorstw⁽³⁾ EKES podkreślił, że „pluralizm i zróżnicowanie form przedsiębiorstw zostały uznane zarówno w traktacie, jak i w praktyce, w oparciu o różne statusy prawne już zatwierdzone bądź też obecnie rozpatrywane”. Komitet uwzględnił towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych jako formę przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

2.5 W załączniku do deklaracji ogłoszonej w Strasburgu podczas wydarzenia, zorganizowanego wspólnie przez EKES i Komisję w dniach 16–17 stycznia 2014 r., poświęconego przedsiębiorczości społecznej podkreślono, że „różne zainteresowane strony uważają, że polityka na rzecz przedsiębiorczości społecznej powinna obejmować wszystkie przedsiębiorstwa gospodarki społecznej (spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia, fundacje itd.). UE powinna zaproponować towarzystwom ubezpieczeń wzajemnych statut europejski, który umożliwi im prowadzenie działalności transgranicznej, fuzję i podjęcie wyzwań związanych z dyrektywą Wypłacalność II oraz europejskim statutem dotyczącym stowarzyszeń”. Podczas tego wydarzenia komisarz ds. przedsiębiorczości Antonio TAJANI zapowiedział podjęcie przez Komisję inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu statutu.

3. Opis towarzystw ubezpieczeń wzajemnych

3.1 W poszczególnych krajach UE formy prawne towarzystw ubezpieczeń wzajemnych są bardzo różnorodne. Te różne formy towarzystw ubezpieczeń wzajemnych oraz rola, którą one odgrywają, zależą od kultury i historii tych przedsiębiorstw w każdym kraju. Z historycznego punktu widzenia towarzystwa te wprowadziły pierwsze formy zabezpieczeń społecznych w Europie. Obecnie głównym zadaniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w UE jest, w kontekście dbałości o interes ogólny, oferowanie usług swoim członkom oraz gwarantowanie, poprzez usługi ubezpieczeniowe, usługi socjalne, zdrowotne oraz w zakresie opieki, pokrycia ryzyka ponoszonego przez członków.

⁽¹⁾ Badanie nt. obecnej sytuacji i perspektyw towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w Europie http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/mutuals/prospects_mutuals_fin_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/mutuals/index_en.htm.

⁽³⁾ Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 22.

3.2 Łącznie w UE występuje około **40 rodzajów organizacji ubezpieczeń wzajemnych**. Około 95 % tych towarzystw działa zgodnie z pięcioma wspólnymi zasadami:

1. **mają one być zorganizowane na mocy prawa prywatnego**, tzn. nie być zależne od rządu, ani subwencjonowane z funduszy publicznych,
2. muszą być **związkiem osób**, a nie kapitałów,
3. system zarządzania nimi musi być demokratyczny i zgodny z zasadą: **jedna osoba = jeden głos**,
4. wśród członków obowiązuje **zasada solidarności**: przystąpienie do towarzystwa jest dobrowolne, nie ma kryteriów selekcji członków,
5. zyski muszą być spożytkowane **z korzyścią dla członków**.

3.3 Organizacje tego typu mają **średnio 15,8%** udziału w rynku w Europie (12,8 % ubezpieczeń na życie, 20,5 % ubezpieczeń innych niż na życie). Ponadto ocenia się, że organizacje ubezpieczeń wzajemnych świadczą usługi zdrowotne i **usługi socjalne dla około 230 mln** obywateli europejskich, w tym około 100 mln osób jest zabezpieczone z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego. Zatrudniają one około 350 tys. osób w Europie. Powszechnie przyjmuje się, że gospodarka korzysta na **różnorodności struktur**, które się na nią składają, gdyż taka różnorodność poprawia **zdolność do reagowania** na zmiany rynkowe. Co więcej w okresie kryzysu **długoterminowa wizja**, którą kierują się towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, daje im przewagę nad spółkami kapitałowymi.

4. **Ogólne rozważania nad projektem statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych: Dlaczego potrzebny jest statut europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych?**

4.1 W Unii Europejskiej jedynie spółki akcyjne i spółdzielnie dysponują statutem europejskim, a obecnie omawiany jest projekt statutu fundacji. Natomiast towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie mają statutu europejskiego⁽⁴⁾.

4.2 Proces integracji europejskiej prowadzi do większej mobilności pracowników, przedsiębiorstw i obywateli. Trzeba mieć możliwość zagwarantowania im na całym obszarze Unii ubezpieczenia zdrowotnego, socjalnego i z tytułu innych rodzajów ryzyka obejmowanego ubezpieczeniem, unikając przerwania ciągłości uprawnień, korzyści i różnych form ochrony.

4.3 Komisja i Rada pracują obecnie nad kwestiami usług finansowych i ubezpieczeniowych (Bazylea III, Wypłacalność II); delegowania i mobilności pracowników; nowa dyrektywa dotycząca transgranicznej opieki zdrowotnej obowiązuje w państwach członkowskich od 1 stycznia 2014 r. Niemniej towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w państwach członkowskich nie mają możliwości prawnej uczestniczenia w tym procesie integracji europejskiej i rozwoju rynku wewnętrznego, chyba że się przekształcą i przyjmą statut spółdzielni europejskiej albo statut europejskiej spółki akcyjnej. Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie zgadzają się na nieuchronność tej sytuacji, a EKES pragnie ze swej strony uwydatnić różnorodność form przedsiębiorczości, w tym podmiotów gospodarki społecznej, by zachować europejskie dziedzictwo gospodarcze i społeczne.

4.4 Ponadto ostrożnościowe ramy dotyczące ubezpieczeń „Wypłacalność II” są elementem uzupełniającym przemawiającym na rzecz statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych: mogłyby one umożliwić tym towarzystwom czerpanie korzyści wynikających z dywersyfikacji, przeprowadzania operacji reasekuracji i zarządzania aktywami, by zmniejszyć koszty, co jest korzystne dla zrzeszonych w nich członków.

4.5 Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie mają dostępu do rynków kapitałowych, wobec czego potrzebują wspólnych narzędzi współpracy, w tym na poziomie europejskim, by nie zniknąć na bardzo konkurencyjnym rynku.

4.6 Towarzystwa działające na poziomie europejskim nie kierują się jedynie względami konkurencji, ani nie szukają jedynie nowych rynków, lecz głównie pragną poprawić jakość usług świadczonych na rzecz swych członków.

4.7 Towarzystwa te ogólnie potrzebują oficjalnego uznania przez UE, co da im podstawy prawne i legitymizację jako uczestnika procesu integracji europejskiej.

⁽⁴⁾ Opinie EKES-u w sprawie:

- statutu fundacji europejskiej, Dz.U. C 351 z 15.11.2012, s. 57;
- promocji spółdzielczości w Europie, Dz.U. C 234 z 22.9.2005, s. 1;
- statutu spółki europejskiej, Dz.U. C 129 z 27.4.1998, s. 1.

4.8 Statut europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych oznacza uznanie istnienia tych towarzystw, ich znaczenia gospodarczego i społecznego, specyficznej roli w zakresie zarządzania ryzykiem ponoszonym przez osoby, zwłaszcza w zakresie ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

4.9 W skrócie, EKES pragnie, by model towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych został uznany w ramach spójnego systemu prawnego na poziomie europejskim zgodnie z jego znaczeniem gospodarczym i rolą społeczną. Ponadto pozwoli to na uniknięcie niepotrzebnych obciążeń administracyjnych, umożliwi oszczędności skali i rozwój tego typu działalności we wszystkich państwach członkowskich Unii (także w czterech państwach członkowskich, które nie znają tej formy działalności) dzięki pełnemu wykorzystaniu nowego statutu, swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług.

5. Szczegółowe rozważania nad projektem statutu europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych: Jaki powinien być statut europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych?

5.1 W Europie mamy olbrzymią różnorodność towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (jest ich ok. 40 rodzajów), lecz pomimo tego zróżnicowania 95 % z nich działa na tych samych zasadach zarządzania. Dlatego EKES zaleca, by ich statut był statutem określającym sposób zarządzania, a nie sposób prowadzenia działalności.

5.2 Ponadto statut w formie odnoszącej się do grupy pozwala na zachowanie różnorodności europejskich podmiotów tego sektora w ich oryginalnym kształcie: umożliwia zachowanie struktur odzwierciedlających ich tożsamość, a jednocześnie poczynienie oszczędności skali dzięki temu wspólnemu narzędziu (wspólne zakupy i produkty). Aby móc utrzymać krajową różnorodność, którą cechuje się forma prawna towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w całej Europie, EKES zaleca ustanowienie – jako zasadniczej cechy – jak największych możliwości w zakresie ustalania statutu i formy organizacyjnej członków.

5.3 Statut będzie opcjonalny (fakultatywny), by nie wpływać na przepisy krajowe.

5.4 Ważne jest, by przewidzieć możliwość grupowania się towarzystw ubezpieczeń wzajemnych i dzięki temu upowszechnić ich działalność transgraniczną, by rozwinąć wymiar europejski ubezpieczeń wzajemnych.

5.5 Projekt rozporządzenia musi umożliwić utworzenie:

- europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych przez osoby fizyczne zamieszkujące w różnych państwach członkowskich lub osoby prawne podlegające przepisom prawa różnych państw członkowskich;
- europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych za pomocą transgranicznego połączenia kilku istniejących towarzystw ubezpieczeń wzajemnych;
- europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych za pomocą przekształcenia krajowego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych bez jego uprzedniej likwidacji, jeżeli dane towarzystwo posiada siedzibę statutową i siedzibę zarządu w jednym państwie członkowskim oraz placówkę lub filię w innym państwie członkowskim;
- grupy towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

5.6 Europejskie towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, tak jak i krajowe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, nadal podlegają ogólnym zasadom obowiązującym w państwach członkowskich: przepisom dotyczącym uczestnictwa pracowników w procesach decyzyjnych, prawu pracy, przepisom socjalnym, prawu fiskalnemu, prawu konkurencji, prawu własności przemysłowej i intelektualnej, procedurom niewypłacalności i wstrzymania płatności. W szczególności przepisy krajowe dotyczące działalności towarzystw ubezpieczeń wzajemnych i kontroli ze strony organów nadzoru powinny bez ograniczeń mieć zastosowanie do europejskiego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych. W powyższych zagadnieniach, jak również w innych kwestiach nieuregulowanych przedmiotowym rozporządzeniem, stosuje się przepisy prawne państw członkowskich oraz przepisy prawa wspólnotowego.

5.7 Przepisy dotyczące uczestnictwa pracowników towarzystw ubezpieczeń wzajemnych są ustanowione w dyrektywach dotyczących praw pracowników, które stanowią uzupełnienie nierozłącznie związane z tym rozporządzeniem i muszą być stosowane jednocześnie.

5.8 W statucie europejskich towarzystw ubezpieczeń wzajemnych należałoby przewidzieć możliwość, by w skład walnego zgromadzenia wchodził ich członkowie lub delegaci członków. Jeśli chodzi o prawo do głosowania, należałoby nie tylko móc zagwarantować każdemu członkowi równe prawa głosu (jedna osoba, jeden głos), ale także przewidzieć możliwość różnego ważenia głosów.

Bruksela, 25 marca 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE